

Signalement

Miranda Klaver

Doet God nog wat in onze werkelijkheid?

Mills: *"The gold begins to come, it is increasing (tegen de vertaler) do you see it"?*

De vertaler zet zijn bril af, kijkt naar de handen van Mills en zegt: *"yeah"*

Mills: *'It is a prophetic sign, that God is releasing a greater miracle*

He takes up the invisible, and makes it visible

He is taken the unseen and makes it seen

He is taking from the realm of the heavens

And is bringing it to the earth

The way that Jesus taught us to pray

Father, thy kingdom come

Thy will be done

Here on earth as it is in heaven"

Het bericht van de komst van Joshua Mills² naar Nederland op de evangelische nieuwswebsite 'Manna Vandaag'³ (augustus 2008) leidde tot een uitgebreide forumdiscussie op de website. In de aankondiging werd gemeld dat de bediening van deze Amerikaanse pinksterprediker gepaard gaat met bovennatuurlijke tekenen van het koninkrijk van God in de vorm van goudstof op zijn lichaam en het stromen van olie uit zijn handen. De echtheid van dit fenomeen werd nog eens onderstreept door een You Tube filmpje⁴ waarin Joshua Mills de glitters op zijn gezicht en in zijn haar toont en zijn Bijbel vol glitters en olievlekken laat zien.

Enkele reacties op de website zijn:

Stefan: *"tekenen (goudstof?), wonderen en krachten kunnen zowel vooraf als na de verkonding van het Evangelie plaatsvinden. Het is een bevestiging van Gods heil en laat ook Gods almacht en liefde zien.*

Cees: *Ik had wel vaker van dit soort verhalen gehoord, maar ik wantrouwde het altijd. Dacht dat het nep, fake, was. Totdat ik een aantal maanden geleden in een dienst was, waar een zeer intense aanbidding was. Niet een grote charismatische con-*

TD 46

ferentie maar gewoon een avonddienst waar zo'n 150 mensen waren. Toen we het lied zongen: Heer wees welkom met uw Geest en doorwaai nu heel het huis.... ervoer ik de kracht van God heel sterk. Later zag ik dat er overal goudstof verscheen. Op de zangers van de band maar ook in de Bijbel van de spreker. Ik heb zelf (om het te onderzoeken, ongelovig dat ik was) nog wat goudstof in mijn eigen Bijbel opgevangen. Heel apart, maar toch ook niet heel vreemd.... Ik zag het als een tastbare manifestatie van het koninkrijk van God.

Ria: En wat is er nou precies Bijbels aan het verschijnen (en kennelijk later weer verdwijnen) van goudstof? Ik kan me hier de meerwaarde maar niet van voorstellen.

De discussie op het forum spits zich toe op de vraag of God zich door middel van goudstof en olie kan openbaren en wat deze 'wonderen' kunnen betekenen. In een groot aantal reacties wordt het fenomeen met beroep op de Bijbel direct gediskwalificeerd, maar anderen verwijzen naar het verhaal van Elia en de weduwe om het 'olie wonder' van een Bijbels kader te voorzien. Ook de vraag naar het effect van dit verschijnsel komt terug in de reacties. Men is er het er over eens dat de echtheid van deze gebeurtenissen afgeleid moet worden aan het aantal mensen dat tot geloof komt.

Op het eerste gezicht lijkt het goudstof verhaal een curieuze uitwas binnen het brede spectrum van pentecostale praktijken. Immers, pentecostale gelovigen leggen de nadruk op de directe en onbemiddelde relatie met God en dat biedt weinig of geen ruimte voor materiële vormen van bemiddeling. Echter, uiterlijke religieuze praktijken staan niet op zichzelf maar bieden een ingang om impliciete opvattingen over het handelen van God vanuit een pentecostaal perspectief in kaart te brengen.

Het handelen van God wordt in pentecostale geloofsverhalen primair betrokken op de individuele levenssfeer met als hoogtepunt het bekeringsmoment. De grondstructuur 'I once was lost but now I'm found' kenmerkt het pentecostale bekeringsverhaal en markeert het beginpunt voor de aanwezigheid en handelen van God in het leven van de gelovige. Deze nadruk op deze discontinuïteit in het levensverhaal wordt verbonden met de tegenstelling tussen een leven zonder God en een leven met God.

In de geloofsweg van pentecostale gelovigen wordt het bekeringschema herhaald, zij het in andere vorm, in de ervaring van de Geest⁵. De doop of vervulling met de Geest intensificeert de notie van de aanwezigheid God bij de gelovige door de nadruk op de fysieke en concrete inwoning van God door de Geest in het innerlijk, uitgedrukt in geest, ziel en lichaam. Bij uitstek vertaalt pentecostale spiritualiteit zich in het samengaan van innerlijke overtuigingen en lichamelijke ervaringen als bevestiging van de authenticiteit van het geloof en het handelen van God⁶. Intense religieuze ervaringen worden tot uitdrukking gebracht in de vorm van zichtbare (en hoorbare) niet alledaagse lichamelijke verschijnselen zoals het spreken in tongen, het vallen in de Geest en andere transachtige ervaringen. Het lichaam van de gelovige vervult een centrale rol als bemiddelende instantie voor het handelen van God door bijvoorbeeld woorden namens God uit te spreken in de vorm van een profetie of genezing te bewerkstelligen door de fysieke aanraking tijdens handoplegging⁷. De uiterlijke praktijken van pentecostalen verwijzen naar een impliciete opvatting over het lichaam. De grenzen van het lichaam als medium voor het handelen van God lijken niet sterk afgebakend maar vertonen eerder een poreus karakter⁸. God giet zijn Geest in het lichaam, met de mogelijkheid (en bedoeling zou de pentecostale gelovige er direct aan toevoegen) dit door te geven, of door te laten stromen naar andere gelovigen. De veelgebruikte

Signalement

Bijbelse metafoor van de Geest als water waarmee men gevuld wordt, komt regelmatig tot uitdrukking door de gelovigen aan te spreken als kanalen van de Geest (schone kanalen wel te verstaan). Met deze beeldspraak wordt een visie op een continue stroom van de Geest gegeven waarbij het lichaam als vindplaats van Gods aanwezigheid wordt gedefinieerd. Behalve als vindplaats wordt het lichaam ook als instrument voor het handelen van God in de wereld beschouwd⁹. De veelvoorkomende voorstelling van de Geest als kracht wordt in beide betekenissen verbonden aan het lichaam. Om de vraag naar de verhouding tussen het lichaam enerzijds en materiële vormen anderzijds te beantwoorden is het van belang om de grensgebieden van lichaam en materie nader te verkennen.

In pentecostale praktijken zijn verschillende voorbeelden te geven van het gebruik van materiële vormen in religieuze handelingen. Een veel voorkomende handeling is het gebruik van olie bij ziekenzalving als teken van de Geest. Maar er zijn ook explicietere vormen van concrete bemiddeling te noemen. Tijdens de genezingskomsten van Jan Zijlstra worden soms 'zweetdoeken' meegegeven aan familieleden van zieke personen die niet fysiek aanwezig zijn. Curieus genoeg wordt het lichamelijke zweet van de prediker, opgevangen in een zakdoek, als een bemiddelende substantie voor het genezend handelen van God opgevat. Deze praktijk veronderstelt een speciale gave of potentie tot het handelen van God verbonden kan zijn aan een bepaald persoon en tevens overgedragen kan worden via materiële middelen. Ook hier stuiten we op een paradox tussen enerzijds de nadruk op een onbemiddelde en directe relatie met God voor de individuele gelovige en anderzijds praktijken waarin zowel de begaafde prediker maar ook materiële vormen als bemiddelende instanties fungeren¹⁰. Interessant is echter dat in pentecostale handelingen die gericht zijn op het handelen van God, het lichamelijke en het materiële sterk met elkaar verbonden zijn. Het materiële functioneert op basis van contact met het poreuze lichaam als verlengstuk van het lichaam en krijgt daardoor deel aan de kracht of aanwezigheid van God werkzaam in de betreffende gelovige.

Juist de connectie tussen het lichaam en het materiële is wat opvalt in het optreden van Joshua Mills. Hij suggereert dat de goudstof als teken van de heerlijkheid van God op zijn lichaam verschijnt. Onduidelijk blijft echter of het goud van buitenaf komt of dat het vanuit zijn lichaam te voorschijn komt. Hoewel het YouTube filmpje het laatste suggereert kunnen beide voorstellingen verbonden worden met Bijbelse beelden over de werking van de Geest.

Het verhaal dat de goudstof (en de olie) niet alleen op zijn lichaam verschijnt maar ook op zijn Bijbel, is van grote betekenis. De verwijzing naar de Schrift vervult een legitimerende functie aangezien pentecostale ervaringen niet onbegrensd mogelijk zijn¹¹. Dit geldt ook voor het mogelijke repertoire van materiële vormen. Het is bijvoorbeeld niet toevallig dat de Zijlstra zijn zakdoeken 'zweetdoeken' noemt omdat daarmee de Bijbelse analogie met het optreden van Paulus gesuggereerd wordt.

Ondanks de sterke nadruk op subjectieve geloofservaringen bepalen Bijbelse teksten de speelruimte voor legitieme, authentieke religieuze ervaringen en materiële vormen. Dat men daar in de praktijk creatief mee omgaat, wordt duidelijk in Joshua Mills' Bijbelse exegese van het goudstof 'wonder' tijdens zijn optreden in Nederland:

But I read in the world of God
About the heavenly realm
It says that the heaven's streets are paved with gold

TD 48

And then I read in the Word, 'I will once again shake the heavens'
 I don't know, and maybe it is too simple to understand
 But if heaven's streets are paved with gold
 And you got angels walking down the streets and the clouds of witnesses, the
 saints walking down the streets, than there will be a little dust down the streets
 And the Bible says that he will shake the heavens.. ha ha
 Maybe it is too simple
 But it seems to me, if you shake the heavens, what is coming out
 And if he sends a little gold dust from heaven, I don't have a problem.

De veelheid van vooral kritische reacties op de website Manna-Vandaag geven aan dat het goudstof fenomeen van Joshua Mills zich in het grensgebied van mogelijke pentecostale interpretatiekaders afspeelt.

Drs. M. Klaver is promovenda bij de afdeling Sociale en Culturele Antropologie, Vrije Universiteit Amsterdam, waar zij een proefschrift voorbereidt over bekeringsverhalen in Nederlandse neo-evangelicale kerken.

Noten

1. Fragment uit preek van Joshua Mills tijdens bijeenkomst in Nederland, september 2008.
2. Joshua Mills kwam naar Nederland op uitnodiging van Ambassadors Ministry. Deze onafhankelijke pentecostale organisatie, onder leiding van een voormalige pinkstervoorganger, biedt een podium aan rondreizende predikers, profeten, apostelen die deel uitmaken van een internationale netwerkorganisatie, de z.g. 'Nieuwe Apostolische Reformatie' afkomstig uit de jaren '90. Het gedachtegoed van Peter Wagner over het herstel van de vijfvoudige bediening in de kerk als eindfase voor de wederkomst, speelt een belangrijke rol binnen deze stroming. Hoewel deze netwerken onderdeel zijn van het bredere pentecostale spectrum, bevinden zij zich op enige afstand van Pinksterkerken. Zij zijn vooral aanwezig in het conferentiecircuit en incidenteel georganiseerde landelijke bijeenkomsten. De aantrekkingskracht van deze groepen ligt vooral in de continue verwachting van opwekking gepaard gaande met spectaculaire verschijnselen.
3. <http://www.manna-vandaag.nl/>
4. <http://www.youtube.com/watch?v=6WYDsnSeCVw&feature=related>
5. Dit schema weerspiegelt de opvatting binnen het klassieke Pentecostalisme. In meer recente pentecostale stromingen kunnen bekering en doop met de Geest ook samenvallen (A. Anderson, *An Introduction to Pentecostalism: Global Charismatic Christianity*, Cambridge University Press, Cambridge 2004, p. 190-194).
6. Binnen verschillende pinksterdenominaties geldt het spreken in tongen als teken (en bewijs!) van de doop met de Geest (bijvoorbeeld officieel standpunt van de Assemblies of God: http://www.ag.org/top/Beliefs/bapt-mhs_faq_tongues.cfm#withoutspeaking 'These Scriptures clearly show that speaking in tongues is the initial physical evidence of being baptized in the Holy Spirit'.)
7. S. Land, *Pentecostal Spirituality: A Passion for the Kingdom*, Continuum International Publishing, New York 1993, p.113-144, beschrijft de 'Spirit-Body correspondence' tijdens Pentecostale vieringen. P.G.A. Versteeg, *Draw me close: An Ethnography of Experience in a Dutch Charismatic Church*, (PhD dissertation) VU University Amsterdam 2001, p.147, wijst op de centrale plaats van het lichaam in religieuze ervaringen van pentecostale gelovigen.
8. In de beschrijving van het 'poreuze zelf' van C. Taylor in *A Secular Age*, Harvard University Press, Cambridge (MA) 2007, p. 35-43, zijn veel overeenkomsten te vinden met pentecostale voorstellingen over lichamelijke en materialiteit.
9. Hollenweger noemt een holistische mensvisie één van de kenmerken van het pentecostalisme. Dit reikt verder dan aandacht voor lichamelijke genezing (Land, *Pentecostal Spirituality*, p.52).
10. Pentecostale gelovigen situeren de aanwezigheid van God vooral in het geestvervulde individu. In het werk van pentecostale theologen wordt de aanwezigheid van de Geest in de wereld in een breder kader bediscussieerd waarbij vragen naar de Geest in de materiële wereld, in de cultuur maar ook in andere religies aan de orde komen (bijvoorbeeld in het werk van Amos Yong, Simon Chan, Frans Machia).
11. Net zoals bij de meeste gelovigen, is ook bij Pentecostalen sprake van een grote verscheidenheid in omgang met de Bijbel. De kracht van pentecostale hermeneutiek is volgens Anderson, *An Introduction to Pentecostalism*, p. 228, gelegen in het volstrekt serieus nemen van zowel de Bijbelse tekst als ook de menselijke ervaring. In de praktijk leidt dit echter tot een pragmatische hermeneutiek waarin selectief omgegaan wordt met het deels letterlijk nemen van de Bijbel en andere delen vergeestelijken of allegoriseren.